

Τὸ βαποράκι μας γοργοταξιδεύει πάνω από ὦρα στή μέση τῆς ὁλοπράσινης ζουγκφιάς. Δεξιά μας ἡ Ἀσία, ἀριστερά μας ἡ Εὐρώπη· βουτηγμένες στὸ πρᾶσινο κ' οἱ δύο καὶ σὰ διαμαντόπετρες τὰ παλάτια καὶ τὰ σπίτια, πλούσια καὶ περίμορφα δῶ, ταπεινά καὶ φτωχικά ἐκεῖ, ἄλλου πυκνοχτισμένα κι ἄλλου ἀριοχτισμένα καὶ κάπου κάπου καὶ σὲ περήφανη μοναξιά ὑψωμένα—διχμαντόπετρες ὅλα πού ὁμορφάζουν περισσότερο τὸν πεντάμορφο Βόσπορο καὶ σὲ κάνουνε νὰ πιστεῖς πὼς ὄνειρεύσαι· ταξιδεύοντας ἢ ταξιδεύεις σὲ ὄνειροκαμωτές καὶ ἡστικοκατοίκητες χώρες.

Ἔτσι λέγεται τοῦτο τὸ μέρος, ἔτσι κείνο. Μὰ τί μὲ νιάζει; Ὄνόματα δὲ θὰ θυμηθῶ, δὲ μοῦ χρειάζονται. Εἰκόνας βλέπω κι ἀνασπῶ ὁμορφιά. Νὰ τί παίρνω ἀπὸ τὸ Βόσπορο καὶ τί πάντα θὰ θυμάμαι.

Θὰ θυμάμαι καὶ τὴ σημάια μας. Τὴν καμάρωσα στὴν πρύμη μιανῆς ἀτμοβαρυούλας πού γοργόκιζε τὰ Βοσποριανὰ νερά.

— Εἶναι ὁ πρέσβης μας μέσα! κάποιος εἶπε.

Ἡ καρδιά μου ἀναφτερούγιασε καὶ πίστεψα γιὰ μιὰ στιγμή τὸ Βόσπορο δικό μας. Στὰ ὄνειρα κανεὶς εὐκολὰ παίρνει κείνο πού τᾶρέσει.

Ἀπὸ τὰ Θεραπιά—ἔτσι, θαρρῶ, λεγότανε τὸ μέρος πού ἀράξαμε—εἶδα τὰ Καθάρια καὶ τὸ ἀνοιγμα πρὸς τὴ Μαύρη Θάλασσα. Ὁ οὐρανὸς εἶτανε συννεφιασμένος, φιλόδρεχε, καὶ ἡ θάλασσα μαύρη μού φάνηκε. Μοῦπανε πὼς τὰ νερά της εἶναι πράσινα. ἴσως ἄλλοτε, πού ἐλπίζαμε ἀπὸ καὶ νὰ κατεβεῖ ὁ λυτρωτὴς τοῦ Γένους μας. Τώρα γιὰ μᾶς τοὺς Ρωμίους δὲν μπορεῖ παρὰ μαῦρα νᾶναι τὰ νερά της, ἀφοῦ περιβρέχουμε Βουργάρικα καὶ Ρουμάνικα ἀκρογιαλίες κι ἀφοῦ ἀπὸ καὶ θὰ κατεβεῖ μιὰ μέρα ὁ Σλαῦος πού θὰ κοιτάζει νὰ καταπιεῖ τὴ φυλή μας.

*

Στὰ Θεραπιά μού δείχνανε καὶ τὸ Ροβέρτειο Σκολεῖο. Ὁμορφο καὶ μεγαλόπρεπο χτίριο, χτισμένο σὲ φήλωμα καὶ περιτριγυρισμένο ἀπὸ πεῦκα. Τὸ εἶδα στὰ Θεραπιά, μὰ τὸ γνώρισα στὸ βυρῶνι μου, γυρίζοντας στὴν Ἑλλάδα, γιατί ὅλ' ἡ πρώτη θέση εἶτανε πιασμένη ἀπὸ μαθητὰδες του, Ρωμιόπουλα ὅλα, ἀπὸ τὴν Κεφαλονιά, τὸ Θιάκι, τὴν Πάτρα κι ἀπὸ ἄλλες πολιτείες. Εἶταν καὶ δύο τρία Τουρκάκια, μὰ τᾶψίσαμε στὰ Δαρδανέλλια. Κ' ἔτσι σ' ὅλο τὸ ταξίδι μας εἶχαμε συντροφιά τοὺς Ρωμίους «Ροβέρτηδες», καθὼς τοὺς βόρτισε ὁ καμαρότος.

ΨΥΧΑΡΗΣ

Η ΑΡΡΩΣΤΗ ΔΟΥΛΑ

Μὰ ἴσως ἀκόμη πιὸ ἐλκενὸ νὰ θεωρῶ ἔτσι, στὴν τραπέζαρία της τὴν ἀγαπημένη, ὅπου καθότανε σὲ μιὰ γωνιά καὶ προσπαθοῦσε κατὶ νὰ τσιμπήσῃ, ἐναντιωμένους, ξένους τὸν ἔκανε πρὸς τὸν ἄλλον, ἀκοίταχτους καὶ βουβούς, τὸ λατρεμένο τὸν ἀφέντη καὶ τὸ κανακάρικο τὸ πικιδί της. Τέτοια ἡ ζωὴ. Κάποτε, ὅπως κι ἂν τὰ βλεῖς τὰ πράματα, γυρίζουνε σὲ κακό. Πολεμοῦσε ὁ Ἀντρέας νὰ λαλῇ δυνατὰ, νὰ ῥητορέβῃ, σὰν καὶ πρῶτα, πότε μὲ τὴ Μοιρίτα, πότε μὲ τὴν Ἄννα, πότε νὰ χωρατέψῃ καὶ τὴν Κατινούλα. Δὲν τὸ πετύχαινε πάντα ἢ ὅσο κι ἂν τὸ πετύχαινε, ἡ λύπη συχνά, μ' ὅλα τὰ λόγια καὶ μ' ὅλα τὰ γέλια, σταλιές σταλιές γεμίζει τὴν καρδιά μας. Μὰ στὸν ἀνθρώπινο τὸν ὀργανισμό

*] Ἡ ἀρχὴ του στὸ 228 φύλλο.

Τὸ βράδι στὸ τραπέζι οἱ Ροβέρτηδες μᾶς μιλήσανε μὲ ἀγάπη καὶ μὲ περηφάνια γιὰ τὸ σκολεῖό τους. Σπουδάζουνε στὸ Ἀμερικάνικο αὐτὸ σκολεῖο Εὐρωπαῖοι, Τούρκοι, Ἀρμένηδες, Ὀδριαῖοι. Σπουδάζουνε καὶ Βουργάροι. Οἱ δικοὶ μας καμιά ἐννενηνταριά. Οἱ Βουργάροι, σαράντα πέντε κάτου ἔχουνε Σύλλογο οἱ δικοὶ μας καὶ μαζώνουνε καὶ κάμποσες λίρες πού τις στέλνουν κάθε χρόνο στὸν Ἐθνικὸ Στόλο. Ἔχουν κ' οἱ Βουργάροι τὸ Σύλλογό τους. Καὶ πιάνουνται οἱ δικοὶ μας μὲ τοὺς Βουργάρους καὶ βρίζονται καὶ τίς παίζουν καὶ καμιά φορὰ. Κ' ἔτσι ζοῦνε μέρα νύχτα μὲ τὸ Βουργάρο καὶ τὸν γινώρουν καὶ μαθαίνουνε νὰ τὸν μισοῦνε. Πού ξέρεις καὶ δὲν ξεπεταχτεῖ καμιά μέρα ἀπὸ τὸ Ροβέρτειο κανέναν καινούριο Ἀγρὰς!

Ἐνὰ Πατρινόπουλο, ὁ Ἀναγνωστόπουλος, πούναι καὶ πρόεδρος στὸ Σύλλογό του, μᾶς εἰδείξε ἕνα λεβεντονιὸ συμμαθητὴ του, τὸν Ὀρλώφ, καὶ μᾶς δηγήθηκε πὼς κάπια μέρα ἐπίασε ἀπὸ τὸ γυμνάσιον, μέσα στὸ μάθημα, τὸ Βούργαρο δασκάλό τους—γιατ' ἔχει κ' ἕνα δὺ Βουργάρους δασκάλους τὸ Σκολεῖο—καὶ τὸν ταπείνωσε μπροστὰ σ' ὅλους τοὺς συμμαθητὰδες του γιατί, σὰ Βούργαρος, ἔβριζε δολιμένα τὴν Ἑλλάδα. Ὁ Ὀρλώφ, πούχει λεβέντικη κορμοστασιά μὰ καὶ ψυχὴ κοριτσιού, ἀλούγοντας τὴ δῆγηση τοῦ συμμαθητὴ του, κάρφωσε τὰ μάτια του στὸ πιάτο του, τὸ γιομάτο κεράσια, καὶ κοκκίνησε σὰν κι αὐτὰ.

Βγάζουν κ' ἐφημερίδα οἱ Ρωμιοὶ Ροβέρτηδες, γραμμένη μὲ πολὺ γράφο καὶ τὴ λένε «Τὰ νέα τοῦ Ροβέρτείου». Μοῦ δώσανε δὺ τρία φύλλα καὶ τὰ δίδαξαν. Εἶναι γραμμένη πέρα πέρα στὴν καθαρεύουσα καὶ μιλάει τὸ περισσότερο γιὰ ἐθνικὰ ζητήματα. Ἔχει καὶ μιὰ σάτυρα ἐξυπνη γιὰ τὸ Βούργαρο δασκάλό τους.

«Ἐμπρός» 23 Ἀπριλίου 1904.
 «Ἐνισχυθεῖσων τῶν ἀγνημάτων»
 «Ἀθῆναι» 3 Μαΐου 1904, σελ. 3.
 «Ἐπὶ γαιῶν ἀνηκόντων εἰς τὸ δημόσιον»
 «Ἐστία» 6 Αὐγ. 1904, σελ. 3, στ. 1.
 «Τῶν κατὰ τὸν ΙΖ' αἰῶνα μεταδάντων ἐν Περ-
 σίαις θιάσων» «Ἐστία» 25 Αὐγ. 1904,
 σελ. 1, στ. 5.
 «Ὅσον τὸ ἐφ' ἡμῖν, οὐδεμία ἀμφιβολία ὑπάρχει»
 «Ἐστία» 13 Νοεμβρ. 1904, σ. 3, στ. 1.
 «Ἀπωλέσθη κύβινος» ἴδιον μέρος, στ. 4.
 «Τὸν εἶχεν ἀπαγάγει ἀγνωστὸν πού»
 «Καιροί» 23 Νοεμ. 1904, σ. 4, στ. 1.
 «Τὰ θηρία ἀγνωστὸν πῶς ἐξαγριωθέντα»
 «Ἐστία» 21 Αὐγ. 05, σ. 2, στ. 1.
 «Ὁ Κουρπατκὶν ἐπικαλεῖται εἰρήνην»
 «Ἀθῆναι» 4 Μαρτ. 04, σ. 3, στ. 5.
 «Ὁ ναύαρχος Σκρὶνδλωφ μεταβαίνει ἐν Πετρο-
 πόλει» «Ἀκρόπολις» 18 Δεκ. 04, σ. 1, στ. 4.
 «Πρέπει νὰ στηρίζεται ἐπὶ σοβαρῶν μελετῶν,
 ὅπως τὰ ἀποτελέσματα εἰσὶν ἐπιτυχῆ»
 «Ἐμπρός» 3 Νοεμ. 04, σ. 1, στ. 5.
 «Τὴν ἐνέργειαν εὐρέων ἀνακρίσεων»
 «Ἐστία» 16 Ἀπρ. 05, σ. 3, στ. 1.
 «...προσκαλοῦνται οἱ κατέχοντες γραμμάτια...
 νὰ παραδώσωσι ταῦτα εἰς τὸ Ταμεῖον...ἐπ' ἐπι-
 στροφῇ τοῦ παρ' αὐτοῖς καταβληθέντος τιμῆ-
 ματος».
 Δήλωση τῆς Βιομ. Τραπεζῆς, πὲρ πολλὰς ἐ-
 φημερίδας τῆς 30 Σεπτεμβρ. 1904.
 «Τὴν θρεπτικὴν ἀξίαν πάντων τῶν τροφῶν ἡμῶν»
 «Ἀθῆναι» 5 Ἀπρ. 05, σ. 4, στ. 2.
 «εἶχε ριφθῇ ἀγνωστὸν ὑπὸ τινῶν»
 «Ἐστία» 17 Ἰουνίου 06, σ. 1, στ. 2.
 «ὅστις πολλαχοῦ ἐξήρθη εἰς στιγμὰς τραγικότη-
 τος» «Ἐμπρός» 14 Μαρτ. 04, σ. 4, στ. 5.
 «Κάποια βρῦσι τῆς συνοικίας ἐκρέει ἰωδωφόριον»
 «Ἐστία» 28 Νοεμ. 04, σ. 4, στ. 2.
 «τὴν...συνέντευξιν, μεθ' ἧς περιεκόσμησε τὰς στή-
 λας αὐτῆς» «Σκρίπ» 7 Φεβρ. 06, σ. 2, στ. 5.
 «τὴν ἐμπιστοσύνην μεθ' ἧς περιέβαλεν αὐτήν»
 «Σκρίπ» 28 Μαρτ. 06, σ. 1, στ. 1.
 «Τοῦθ' ὅπερ ἀσυγχρότως κατακριτέον»
 «Ἀκρόπολις» 28 Ἀπρ. 06, σ. 1, στ. 3.
 «Ἐξελθὼν ἐν τῷ γραφείῳ»
 «Ἀκρόπολις» 1 Μαΐου 06, σ. 3, στ. 5.

«Ἐυχαρίστησε τὸ Ραίχσταγ διὰ τὰς ἐνδεικνο-
 μένας συμπαθείας»

«Ἀθῆναι» 2 Μαΐου 06, σ. 3, στ. 4.
 «Ἐπὶ τῆς διὰ τοῦ φαρμάκου ὑμῶν τελείας θε-
 ραπείας τῆς ἀδελφῆς μου εὐχαριστῶ πολὺ»
 «Σκρίπ» 2 Ἀπρ. 06, σελ. 3, στ. 4.
 «Ἐφ' ὅσον δὲν καθάρωμεν ἡμᾶς αὐτοὺς ἀπὸ τοῦ
 ρύπου τοῦ τρόπου καθ' ὃν δέον νὰ πολιτευώμεθα»
 «Ἀθῆναι» 1 Ἰαν. 07, σ. 1, στ. 2.
 «...δὲν ἀποδεικνύει ἂν οἱ νεωστὶ νυμφευθέντες
 ζοῦν εὐτυχεῖς»

«Ἀθῆναι» ἴδ. φύλ. σ. 1, στ. 2.
 «...νὰ διαταράξωσι τὴν εἰρήνην, ἧς περὶ πολ-
 λοῦ ποιοῦνται...»

«Ἀθῆναι» ἴδ. φύλλο σ. 2, στ. 1.
 «Ἰδοὺ τὰ φάσματα τῶν μεγαλοφυῶν τῆς Ἐπο-
 ποιίας τοῦ 21, ὑπενθυμίζονται εἰς ἡμᾶς...»
 «Ἀθῆναι» ἴδ. φύλλο σ. 2, στ. 3.
 «...ἀπεφασίσθη, ὅπως ἐν τῇ περιπτώσει αἱ συ-
 ζητήσεις λήξουν προγενεστέρως, θὰ ἀρχίσῃ...»
 «Ἀθῆναι» ἴδ. φύλλο σ. 3, στ. 3.

Κάποιος θὰ πῇ πῶς αὐτὰ εἶναι ἀπλὲς ἀπροσε-
 ξίες, καὶ πῶς δὲν ἔχουν τὴν σημασίαν πού θέλω νὰ
 τοὺς δώσω. Γιά ἀπροσεξίες κ' ἐγὼ τὰ παραδέχομαι·
 δηλ. παραδέχομαι πῶς ἅμα προσέξουμε δὲν κάνου-
 με κανέναν ἀπ' αὐτὰ τὰ λάθη Ἀλλ' ὅταν ὁ ἄνθρω-
 πος μιλῇ μὴ γλῶσσα φυσικὴ, καὶ μάλιστα δική
 του, δὲ χρειάζεται προσοχὴ γιὰ ν' ἀποφεύγῃ τὰ
 λάθη εἶναι ἀδύνατον νὰ ποῦμε π. χ. *σὸ δοχεῖο αὐ-
 τοῦ βάλομε ἀντὶ βάζουμε ἢ πῆγα σοῦ Γ. Προξε-
 νείου*, γιὰτὶ ἀγρυπνᾷ τὸ αἶσθημα μέσα μας καὶ μᾶς
 δίνει μιὰ γροθιά τῇ στιγμῇ πού κάνουμε τὸ λάθος.

Βέβαια θὰ ἤμουν ὑπερβολικὸς, ἂν ἔλεγα πῶς
 τάχα, ἐπειδὴ κάνουμε στοὺς δύο μῆνες μιὰ φορὰ ἓνα
 τέτοιο λάθος, ἄρα δὲν ἐμάθαμε τὴν καθαρεύουσα.
 Ὅχι, τὴν ἐμάθαμε, ἀλλὰ δὲν εἶναι γλῶσσα μας. Ση-
 μειώστε ὅτι αὐτὰ τὰ λάθη πέρασαν ἀπαρατήρητα
 ἀπὸ συγτάκτη, ἀπὸ στοιχειοθέτη, ἀπὸ διορθωτὴ καὶ
 ἀπὸ χιλιάδες ἀναγνώστες, γιὰτὶ εἶναι βέβαιον ὅτι καὶ
 ἀπ' αὐτοὺς λίγοι τὰ πρόσεξαν. Ἡ καθαρεύουσα μᾶς
 ἔχει χαλαρώσει τὸ αἶσθημα τῆς κυριολεξίας.

Τὸ μόνον πραγματικὸ αἶσθημα πού ὁδηγεῖ τὴν
 καθαρεύουσα εἶναι ἓνα αἶσθημα ἀρνητικόν· ὅτι δὲν
 πρέπει νὰ τὸ πῆς ἔτσι. Αὐτὸ συνοδεύει τὸν ἄνθρω-
 πο, ὥσπου νὰ τὸν βγάλῃ ἀπ' τὴ φυσικὴ του γλῶσ-
 σα, κ' ἐκεῖ, σὸ σύνορον, τὸν ἀποχωρετᾷ.

Ἄν ἐξακολουθοῦσαμε νὰ καταστρώνουμε πικρα-

δείγματα, ἐννοεῖται ὅτι δὲ θὰ τελειώναμε ποτέ. Ὁ-
 ρίστε κ' ἓνα διδακτικὸ βιβλίον πού ρωτᾷ «Ὅποιον θὰ
 εἶναι ἡ τιμὴ τῆς ὁκάδος; Ὅπως ὁκάδας ἐξ ἑκα-
 τέρου δέον νὰ λάβῃ; Ὅποιον τὸ ἐπιτόκιον;» Ὁ-
 ρίστε κ' ἓνα ἄλλο πού λέει: «Ἀγρὸς τις ἐσπάρη ἐκ

σκουν, ότι ένα έθνος που μιλεί μιὰ γλώσσα, για ν'αποκτήσῃ γλωσσικό δεσμό, χρειάζεται μιὰ ἄλλη γλώσσα, που δὲν τὴ μιλεί.

Λοιπὸν, σύμφωνα με αὐτὴν τὴν ἀρχή, τὰ ξενόφωνα Ἑλληνόπαιδα τῆς Μακεδονίας τὴν καθαρεύουσα πρέπει νὰ σπουδάζουν στὸ σχολεῖο, που δὲν τὴ μιλεί ὁ δάσκαλος, για νὰ μάθουν νὰ μὴν τὴ μιλοῦν, κ' ἔτσι θ' ἀποκτήσουν τὴ συνείδηση τῆς ἐθνότητός τους, γιατί, ἂν μεταχειριστοῦν ὡς ὄργανο τῆς διδασκαλίας τὴ δημοτικὴ, τότε θὰ μάθουν τὴ γλώσσα που μιλοῦν καὶ οἱ ἑλληνόφωνοι ἀδελφοὶ τους, δηλαδὴ τὴ γλώσσα που μιλοῦν, με κάτ'ι λέξεις ἐδῶ κ' ἐκεῖ διαφορετικὲς, ὅλοι οἱ Ἕλληνες, καὶ ἐπομένως τότε ἡ γλωσσικὴ ἐνότητα τοῦ Ἑλληνισμοῦ δὲ θὰ κατορθωθῇ.

Αὐτὴ εἶναι ἡ λογικὴ που κυριαρχεῖ σήμερα, αὐτὴ ἔχει τὰ σκεπτρά, καὶ, ἂν τολμήσετε νὰ τὴ χτυπήσετε, τὸ λιγώτερο που ἔχετε νὰ πᾶθετε εἶναι νὰ σᾶς πάρῃ κατὰ μέρος ἕνας φίλος σας, εἰλικρινὲς βέβαια καὶ ἐντίμος ἄνθρωπος, καὶ νὰ σᾶς συμβουλέψῃ, καὶ για, τὸ καλὸ τὸ δικό σας καὶ για τὸ καλὸ τοῦ ἔθνους, νὰ καθήσετε φρόνιμα.

Υπάρχει ὅμως καὶ μιὰ ἄλλη λογικὴ, πὺ ἀπλὴ καὶ πὺ κρουσταλλένια, που λέει, ὅτι, ἂν τὴν καθαρύουσα δὲν τὴ μαθαίνει νὰ τὴ μιλή τὸ παιδί ἐκεῖνο που οἱ γονεῖς του μιλοῦν μιὰ γλώσσα ἀνακατωμένη καὶ με καθαρύουσα, πολὺ λιγώτερο θὰ τὴ μάθῃ τὸ παιδί που στὸ σπίτι του μιλεῖ βουλγάρικα, τούρκικα ἢ βλάχικα. Καὶ τῆς ἀπλῆς αὐτῆς λογικῆς τὸ συμπέρασμα, ἀπλὸ κι αὐτὸ, ἀλλὰ καὶ θλιβερὸ στὴν ἀπλοότητά του, εἶναι ὅτι τὸ ἑλληνικὸ ἔθνος, στὸν ἀγῶνα τῆς ὑπεροχῆς ἐναντίον τῶν ἀντιπάλων του, ἔχει ἕνα ἀνυπολόγιστο μειονέκτημα, τὴν ψευτικὴ γλώσσα τοῦ σχολείου, καὶ ὅτι χρειάζεται ὅλη ἡ θυσιαστικὴ του ἐνωτικὴ δύναμις για νὰ στέκεται ἀκόμη μπροστὰ τοὺς ὀλέθρους καὶ με ὅλη του τὴν ἐπιβολή, χωρὶς ὅμως καὶ ν' ἀποδείχνῃ αὐτὸ, ὅτι δὲ θὰ εἴτανε ἀσυγκρίτως εὐκολώτερος ὁ ἀγῶνας αὐτός, ἂν εἶχε τὰ πόδια του ἐλεύθερα ἀπ' τὰ πέδιλα τοῦ προγονισμοῦ.

ΕΛΙΣΑΙΟΣ ΓΙΑΝΙΔΗΣ

NEA BIBLIA

ΤΟΥ ΙΔΑ : «Μαρτύρων καὶ Ἡρώων αἷμα.»

Δρ. 2.

ΤΗΣ κ. ΕΙΡΗΝΗΣ ΔΕΝΤΡΙΝΟΥ : «Ἀπὸ τὸν κόσμον τοῦ σαλονιοῦ καὶ οἱ δύο θάνατοι» Δρ. 3· Πουλιούνται στὰ γραφεῖα τοῦ «Νουμά».

Σοφοκλὴς νὰ γιατρίψῃ τὸν ἥρωα τὸν ἔρμω, τὸ θέλησε ἢ τὸ στοχάστηκε με τὴ λογικὴ τῆς καρδιάς που νοιώθει στὴν ποίησή του, που νοιώθει καὶ στὰ σπλάχνα τὰ ἑλληνικά, ἐπειδὴ συχνὰ ὁ Ἕλληνας μοιάζει σὰ νὰ γυρίσῃ τρόπο νὰ μποῦνε τὰ πράγματα σὲ τάξη, νὰ μὴ γίνῃ τὸ καλὸ, τὸ ἄδικο τὸ κακό, νὰ βρεθῇ κανένα μέσο τοῦ καλοῦ. Ποιὸς ξέρει ἂν ἀπὸ τέτοια ὁρμή δὲ βαπτᾷ καὶ ὁ θεὸς τῆς μηχανῆς, «ὥσπερ ἀπὸ μηχανῆς θεός»; Ποιὸς ξέρει ἂν καὶ ὁ Ἀντρέας, που ζοῦσε βουτηγμένος στὸν ἰδεόκοσμον τὸν κλασσικό, δὲν ἔβαλε τότε τίποτις παρόμοιο με τὸ νοῦ του, δὲν ἔλπιε καμὶ μηχανή, δὲν ἔλεγε με τὸ περίεργον θάβρος που μέσα τῆς κρύφτει κάποια τύφλα μας ἀγαθὴ, πὺς θὰ σιζῇ καὶ τοῦτο, ἀμα βοηθήσῃ καὶ ὁ καιρὸς;

Ὁ φίλος του ὅμως ὁ Χρυσόκωπος τοῦ ζήτησε πολὺ πὺ θετικά, ὅταν τᾶμαθε, πὺς δὲ σφεύρει νὰ φῇ τὴν ἀβώστη κατὰ πὺς εἶναι, πὺς τὰ μικρόδια τὰ διαβυλεμένα, φτάνει πέρασμα νὰ νταμώσουν καὶ περνοῦνε ἀμέσως, πὺς ἐφοκὰ μπορεῖ ἕνας χειρουργὸς νὰ συρράψῃ διάφραγμα ξεσκισμένο, καὶ νὰ φροντίσῃ δίχως πολλὰ χασμέρια. Ὁ Ἀντρέας τᾶκουσε καὶ δυσχερῆσθηκε νομίζω περισσότερο παρὰ που ἀνυσόχησε. Νὰ, λείει, καὶ τὰ Παρίσια! Μόλις πὰ-

ΤΕΛΟΣ ΑΓΡΑΣ

Τὰ νάτα σου ἀρματώθηκαν καὶ ζώστηκες τὸ θάρος...
Ἀστροπελέκι μέσα σου ὁ πόθος σου ὁ κρυφός
Κι ἂ σ' ἔγυρε, παλλήκαρε, στὸ πανηγύρι ὁ Χάρος,
Τώρα ἡ ζωὴ σου εἶν' ὄνειρο. Μὰ ὁ θάνατός σου φῶς.

Γύρω σου χασκογέλασαν μολέματα καὶ σκύλοι,
Χίλια μαχαίρια σάμπηξαν, ὡ γιγαντὰ μου, οἱ νάνοι...
Κ' ἡ μνήμη σου μᾶς γένηκε τριαντάφυλλο τοῦ Ἀπρίλη
Καὶ τῆς πνοῆς σου ὁ στεναγμὸς μᾶς γένηκε λιβάνι...

Στὸν τόπον που μαρτύρησες δὲ σ' ἔκλαψε δικός
Μὰ ἡ γῆ ἡ Μακεδονικὴ σὲ δέχτηκε σὰ μάννα,
Κι ἂ δὲ σηκώθῃ σίφουνας γιὰ το

Κι έτσι η μάνα, έκανε τὰ δυνατὰ νὰ μὴ ναιώ-
θη τὸ παιδί της τὴν ὀρφάνεια καὶ μαρμίνεται. Τὸ
καλόντενε, τὸ καλοπόμενε, τὸ λουζε, τὸ χτένιζε, καὶ
τάγοράζε ἀπὸ τοὺς πραγματεφτάδες ὅτι ζηλεύουν
τὰ μικρὰ παιδιὰ. Τῷ σὺν καὶ τὰλλα ποῦχαν τοὺς
γονεῖους τοὺς. Ἐκοθε ἀπὸ τὴ μπουκιά της κι' ἔ-
δινε τοῦ παιδιοῦ της, ποῦταν τὸ ψυχοπόνιο της, τὰ-
ποκούμπι της, ἡ παντυχιά της, ποῦταν γιὰ κείνη
ζωὴ καὶ θάνατος, ποῦταν ἡ λαχτάρα της, ποῦ ὄταν
τὸ κρατοῦσε στὴν ἀγκαλιὰ της, τῆς φαίνονταν πῶς
κρατοῦσε τὸν κόσμον ὅλο.

Ἔτσι ὁ Γιώργος δὲν ἐννοίωσε τὴν πίκρα τῆς ὀρ-
φάνειας, γιὰτὶ τὸ παιδί ἀπὸ τὸν πατέρα δὲν ὀρφα-
νέθει.

*

Ὅταν γίνηκε δεκαπέντε χρονῶν, ρογιάστηκε μὲ
τὸ ξάμνηνο στὴ στάνη ἐνοῦ τσιέλιγγα τοῦ χωριοῦ
του. Κι ἔτσι βοήθουσε τὴ μάνα του, ποῦ τὰ βάσα-
να καὶ τὰ φαρμάκια τὴν ἔγειραν καὶ τὴν ἔσπρισαν
παράκαιρα. Ἡ μάνα καμάρωνε καὶ χαίρονταν τὸ
παιδί της. Τῆς φαίνονταν πῶς ἔβλεπε κι' ἔκουε τὸν
καλὸ της, γιὰτ' ἦταν ἀπαρχιλαχτο, γιὰτ' εἶχε
παρμένα ὅλα τὰ δέματα καὶ τὰ φυσικά τοῦ πα-
τέρα του.

Σὺν προκομῇ, φρόνιμο κι' ἄξιο παιδί ποῦταν
ὁ Γιώργος, δὲν ἄργησε νὰ κάμῃ προκοπή. Προπα-
τοῦσε στὸ εἰκοσι ἓνα κι' εἶχε ἑκατὸ γίδια. Μ' αὐτὰ
γυρνοῦσε μέρα καὶ νύχτα στὰ βουνά. Κόπιαζε πολὺ
γιὰτὶ δὲν εἶχε τοιοπάνη, δέφτερο χέρι. Δὲ χόρται-
νε τὸν ὕπνο. Πάντα κλεφτὰ, κλεφτὰ τὸν ἐπαίρει.
Χάμου δὲν καθόταν. Στὸ χωριὸ ἀριά καὶ ποῦ πῆ-
γαινε γιὰ λίγο.

*

Ἦταν Μᾶης μῆνας. Μικὰ μέρα, πρὶν νὰ σκάσῃ
ὁ ἥλιος, ὁ Γιώργος σκάρισε τὰ γίδια καὶ τᾶγειρε
πέρα σὲ μιὰ πλευρά καὶ τρώγαν ροῖδάκια ἀπὸ τὰ
λογιῶν λογιῶν κλαριά. Ὁλόρθος κι' ἀκουμπισμένος
στὸ ραβδί του, ἀνάντεβε τριγύρω μὴν πέσῃ κανένα
ζουδι ἢ κανένα κλέφτης στὰ γίδια του. Ὅπως ἦ-
ταν ἄρχισε νὰ γλαριάζῃ στὸ ραβδί του.

— Ἀχ! Θε μου...! (εἶπε μέσα του, στὰ ψέματα)

— Νὰ πλάγιαζα ἔτσι πῶς εἶμαι τρία χρόνια!..

Ὁ Θεὸς ποῦταν πολὺ χαμηλὰ, ὡς μιὰ τριχιά
ἀπὸ τὴ γῆ, τὸν ἔκουσε τὸν λυπήθηκε καὶ τοῦκανε
τὸ θέλημα τῆς στιγμῆς. Ὁ Γιώργος, χωρὶς νὰ τὰ-
πειανῇ, καταλάγιασε καὶ ποκοιμήθη τρία χρόνια ἀ-

πάνου στὸ ραβδί του. Ἐρημα τὰ γίδια, πῆραν τὰ
βουνὰ κι' ἔβασκαν μοναχὰ τοὺς. Εἶχαν γιὰ συντροφιά
τὰ δυὸ κακὰ σκυλιὰ, τὸ Ζέππο καὶ τὴν Ἀράπω.

Πέρασαν τρία χρόνια, κι' ὁ Γιώργος ἐξύπνησε.
Βλέπει γύρω του τὸν τόπο ἀλλοιώτικο. Δὲν ἔβλεπε
τὰ γίδια του οὔτε ἔκουε τὰ τροκάνια. Κράζει σφυ-
ρίζει, τίποτα. Ἀναβαίνει στὸ καταράχι ἀγναντέβει
πέρα δῶθε, τίποτα...! Ροβολαίει βουνά, περνάει διάσε-
λα, πλιέρες καὶ λαγγάδικ, τίποτα!.. Βελάσματα
δὲν κούγονταν, τροκάνια δὲ βροντοῦσαν, οὔτε σκυλιὰ
γαυγίζαν. Ραίζεται ἡ καρδιά του καὶ κάθεται καὶ
κλαίει. Σώνει τα δάκρυα καὶ τὰ χουλιτιά, καὶ παίρ-
νει τὰ βουνὰ ψάχνοντας καὶ ρωτῶντας. Ἀπάνου σὲ
μιὰ ράχη συναπαντᾷ ἓνα γερόλυκα καὶ τὸν ρωτᾷ:
(Ἦταν ὁ καιρὸς ποῦ κρέναν καὶ τὰ ζωντανά.)

— Γιάσου χαράσου γερόλυκα.

— Καλῶς τὸν τὸ λεβέντη.

— Ποῦθ' ἔρχεσαι γερόλυκα;

— Ἀπὸ κυνήγι ἔρχομαι καὶ πάω στὴ φωλιά
μου.

— Μὴ πάντησες στὴ στράτα σου, μὴν εἶδες που-
θενά σου, ἓνα κοπάδι γίδια;

— Βλέπεις κεῖν' τὰ δυὸ βουνά, τὸνα κοντὰ μὲ
τᾶλλο; πῶχουν ἀντάρα στὴν κορφή καὶ καταχνιὰ
στὴ ρίζα; ἀνάμεσα στὸ διάσελο κλαρίζεται ἓνα κο-
πάδι. Πῆγα καὶ γὼ νὰ πάρω νὰ κατσίκι καὶ μὲ σμι-
στηκαν τὰ δυὸ σκυλιὰ καὶ μὲβαλαν στὸ πόδι...

Γιομάτος χαρὰ ὁ Γιώργος φτάνει στὰ δυὸ βουνὰ
ἀνάμεσα στὸ διάσελο. Βλέπει τὰ γίδια του κι' ἄρ-
χίζει νὰ τὰ κράζῃ, νὰ τὰ σαλαγάῃ. Μὰ τὸν σμιζου-
νται τὰ δυὸ σκυλιὰ, καὶ σὰ σαίττες, σὺν καπλάνια,
ρίχνονται νὰ τὸν σκίσουν. Τὰ κράζει τοὺς σφυρίζει
φιλικὰ, μὰ κείνα ἀ

Χουχουβάτα. Ἀκόμα ὁ τόπος ἐβγαλε καὶ τὸ τραγούδι:

Τσοπάνος ποκομήθηκε
— ντουρντουρού νανά —
Τρεῖς χρόνους στὸ ραβδί του
— γκιουρδέσι γκιουρδέσι —
— γκρέου μωρέ γκρέου —
Ζώγγ νανά, ζώγγ νανά
Μῦθε καιρὸς καὶ ξύπνησε
τὰ γίδια του γυρέβει.
Δὲν κούγονταν βελάνια
δὲν κούγονταν τροκάνια.
ΠΑΙΡΝΕΙ τὴ σιγὰ τὸ στρατὶ
στρατὶ τὸ μονοπάτι.
Γερόλυκα νάπάντησε
στέκεται τὸν ρωταίει.
— Λύκο μὴν εἶδες πρόβατα
Λύκο μὴν εἶδες γίδια;

ΘΟΔΩΡΑΚΗΣ Δ. ΚΑΗΡΟΝΟΜΟΣ

ΠΡΩΤΟΜΑΓΙΑΤΙΚΟ

Ἀγάπη μου, τὸ χάριγμα νὰ ἔρθῃς σὰ προσμένω
Στὸ περιβόλι, ποῦ εἶπαμε, τὸ δεντροφυτεμένο.
Ἐγὼ θὰ πῶ πὶς μπροστὰ νὰ στρώσω τὰ γρασιῖδα.
Ποῦ, σὰν ἔρθῃς, θὰ κάμουμε τὰ ὅσα μας παιγνίδια.

Θὰ βρῶ γρασιῖδα νάχουνε τ' ἀστύχια τους πλεγμένα
Μὲ βίκους καὶ ἱγρίδουσους, μὲ ἕρες καὶ ἀνεμῶνες.
Καὶ δίπλα τους νὰ τρέχουνε αὐλάκια θολωμένα,
Ἀπ' τὸ ἔρωτολαχάνισμα, ποῦ κάνουν οἱ χελῶνες...

Θὰ δίσω καὶ ἀμπελόδεργες μὲ φούντες ἀπὸ ψάνη,
Καὶ θὰ διαλέξω χλωρὰ καὶ ἡμερὰ καὶ λογιῖσια,
Νὰ πλέξω γιὰ χατῆρι σου δρόδροσο στεφάνι,
Ποῦ λίγη θὰ εἶναι ἡ τέχνη του, μὰ ἡ χάρις του περίσσια.

Κι ἄμα προβάλλῃς καὶ σὰ ἰδῶ θὰ τρέξω νὰ στολίσω
Μ' ἀνθούς πρωτομαγιατικὸς μυχλὶ καὶ μέτωπό σου,
Καὶ μὲ ἱεστά φιλήματα θὰ σοῦ ἀντριχουίσω
Ἐκείνον τὸν περήφανο γαλαχτερό λαμό σου.

Στὰ ὑστερνὰ θὰ κάτσουμε. Καὶ τότε πῶς θ' ἀρχίσουν
Νὰ λὲν τοῦ κάμπου τὰ πουλιὰ στὴ χρυσυγῆ τραγούδια.
Καὶ χίλια—μύρια ἀρώματα τριγύρω μας θὰ χ

ΓΛΩΣΣΟΛΟΓΙΚΑ

ΧΡΙΣΤΟΣ

Ἡ πανεθνική ἀφθὴ πλάνη πού τή λένε ἱστορική ὀρθογραφία εἶναι καθὼς εἶπαμε κι ἄλλοτες ἀπομεινάρη ἀπ' τὴν ἀλλιώτικη ἀρχαιότερη προφορὰ τῶ λεζῶνε κατὰ φτόγγους καὶ τύπους, πού ἀλλάξε κι ἀλλάζει σιγὰ σιγὰ κι ἀνιῶνθητὰ μὲ τῶν καιρῶν τὸ πέρασμα. Τὰ ἔθνη δηλαδὴ πού μεταχειριστήκανε γράμματα, γιὰ νὰ παρστήσουν τοὺς φτόγγους τῆς γλώσσας τους, ἀφίσανε γραφτὰ μνημεῖα στοὺς ἀπογόνους τους, γραμμένα βέβαια ὅπως πρόφερναν ἐκεῖνοι τοὺς φτόγγους. Οἱ φτόγγοι, πού περάστησαν ἐκεῖνα τὰ ψηφία, ὑποκαταστάθηκαν ἀπὸ ἄλλους (πρβλ. ἀρχ. B=b, Γ=g, Δ=d κτλ. σημερ. β=v κτλ.), καὶ σὲ πολλὰ συμπέσανε στὴν ἴδια προφορὰ (πρβλ. ἀρχ. I=i, H=θ, Y=υ κλπ. σήμερα ὅλα i, μὰ τὰ ψηφία μέινανε τὰ ἴδια κ' ἔτσι κληροδοτήθηκε στοὺς ἀπογόνους ἡ ἱστορική νὰ πούμε, ὀρθογραφία, δηλαδὴ ἡ συνήθεια νὰ γράφουμε τίς λέξεις ὅχι μὲ τὰ καθαφτὸ ψηφία πού σήμερα ἄπλὰ παραστήνουν τὸ φτόγγο πού θέλουμε, μὰ μὲ τοὺς συνταξιασμοὺς τῶν ψηφίων, ὅπως τοὺς βρίσκουμε στ' ἀρχαιότερα κείμενα, τοὺς φτογγικά παραλλαγμένους κατὰ τὴ σημερινή προφορὰ, ὥσπου μεγάλοι καὶ καλοθελητάδες προκομμένοι νὰ καταφέρουνε νὰ μᾶς γλυτώσουνε μιὰ καὶ καλὴ ἀπ' ἀφτές τίς ἀλλόστοτες περγαμνές τῆς ἐβγένειας, σημάδια ὀλοφάνερα τῆς ἀθρόπινος στενοκεφαλίας. Ἔθνη πολιτισμένα καὶ λείφτερα, σὰν τὴ Γαλλία καὶ τὴν Ἀγγλία, ἔπρεπε ὥστα τώρα νὰ σκεφτοῦνε σοβαρὰ νὰ πεταξοῦνε μιὰ καὶ καλὴ τὰ τόσα μπιγλιμπιδία τῆς ἱστορικῆς ὀρθογραφίας. Ἐγὼ μάλιστα ἔλεγα πὼς ἐμεῖς πρέπει νὰ τοὺς προλάβουμε ἀπλουστεύοντας, ὅσο μπορούμε, τὴν ὀρθογραφία μας, γιὰ τοῦτο ἄμα δοῦμε πὼς μπορούμε ν' ἀντικαταστήσουμε μ' ἓνα ἢ κάθε ἄλλο σημάδι πού κατάντησε σήμερα σ' ἐμᾶς νὰ προφέρνεται ἄπλὸ i, πρέπει νὰ βάζουμε τὰ δυνατὰ μας νὰ τὸ καταφέρουμε.

Σήμερα θὰ μιλήσουμε γιὰ τὸ κύριο ὄνομα Χρῖστος μὲ